

OSVRT NA ZNANSTVENI, NASTAVNI I STRUČNI RAD PROF. VELJKA PETKOVIĆA U POVODU NJEGOVOG ODLASKA U MIROVINU

1. rujna 1981. godine otišao je u mirovinu prof. Veljko Petković. Svestrana znanstvena, nastavna, stručna i društveno-politička aktivnost profesora Veljka Petkovića poznata je mnogim generacijama naših studenata, svim geodetskim stručnjacima, znanstvenim, stručnim i političkim javnim radnicima u našoj zemlji i u inozemstvu, pa ipak ovim povodom dužnost nam je istaknuti makar u kratkom osvrtu najvažnije njegove radove.

Prof. Veljko Petković rođen je 30. kolovoza 1920. godine u Blatu na Korčuli. Osnovnu školu završio je u Blatu, realnu gimnaziju u Senju, a kulturno-tehnički i geodetski odsjek Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1950. godine. U svibnju iste godine izabran je za asistenta u Zavodu za višu geodeziju, godine 1962. za docenta, a 1971. za izvanrednog profesora za predmet Viša geodezija I.

Kao student bio je aktivni član napredne omladine, član odbora Udruženja studenata Tehničkog fakulteta na Geodetskom odsjeku. U travnju 1941. godine prekida studije, vraća se na Korčulu i uključuje se u Narodnooslobodilački pokret. Učesnik je NOB od 1942. godine, a član KP od 1943. godine. U NOB obavlja razne funkcije od člana Narodnooslobodilačkog odbora na Korčuli, pomoćnika komesara i komesara čete do komesara brodogradilišta u Tržiću. Godine 1946. demobilisan je na vlastitu molbu radi nastavka studija.

Po povratku na fakultet uključuje se u rad omladinske organizacije, predsjednik je osnovne organizacije, sekretar partijskog biroa i predstavnik studenata u Vijeću nastavnika. Diplomira u veljači 1950. godine s odličnim uspjehom.

Izborom za asistenta uključuje se aktivno u društveno-politički rad kao tajnik Društva sveučilišnih nastavnika, zatim kao tajnik, potpredsjednik i predsjednik, član raznih odbora i komisija Saveza geodetskih inženjera i geometara SR Hrvatske i Jugoslavije gdje je bio inicijator mnogih akcija Saveza.

Na Fakultetu je izabran za honorarnog nastavnika predmeta Tehničko crtanje na građevinskom odsjeku, a poslije izbora za docenta paralelno predaje predmet Osnovi više geodezije za kulturno-tehničko usmjerenje. Tokom godina predavao je na izvanrednim studijima više i visoke spreme, postdiplomskom studiju Geodetskog fakulteta u Zagrebu i postdiplomskom studiju Arhitektonskog fakulteta u Splitu.

Od 1950. prof. Petković surađuje s privredom u okviru Zavoda za višu geodeziju i samostalno u suradnji s drugim stručnjacima kao rukovodilac, projektant i samostalni izvođač mnogih stručnih radova, posebno dva rada u inozemstvu — u Burmi na projektu melioracije područja Nanlet i u Ceylonu, za poduzeće Konstruktor iz Splita, na tunelu Polppitiya.

Prof. Petković je jedan od prvih naših stručnjaka koji je uveo sistematsku primjenu geodetskih metoda snimanja u izradi dokumentacije za kulturno-historijske spomenike.

Od 1969. godine, od osnivanja Opservatorija Hvar, Veljko Petković je biran za pročelnika, a zatim predstojnika ove znanstvene ustanove Geodetskog fakulteta kroz 10 godina sa prekidom od jedne i pol godine. Zaslužan je za izgradnju, organizaciju i razvoj Opservatorija kao ustanove od neobične važnosti ne samo za Fakultet nego i za razvoj astronomije u našoj zemlji. S Opservatorijem odnosno sa njegovim Biltenom, čiji je pokretač bio, pronijet je glas Geodetskog fakulteta diljem svijeta. U svojstvu predstojnika priveo je kraju potpisivanje ugovora o suradnji sa nizom visokoškolskih ustanova u zemlji i u inozemstvu i kao posebno važan ugovor s astronomskim institutom Čehoslovačke akademije nauka.

Za dekana Geodetskog fakulteta biran je 1976, 1977. i 1979. na kojoj dužnosti je ostao do odlaska u mirovinu. Kao dekan aktivno je učestvovao u radu samoupravnih interesnih zajednica za usmjereno obrazovanje i znanstveni rad, u organima Sveučilišta kao član i rukovodilac raznih odbora i komisija. Pratio je kretnja u struci, u stručnim, društvenim i radnim organizacijama i uspješno prveo kraju potpisivanje Samoupravnog sporazuma Geodetskog fakulteta sa 28 geodetskih radnih organizacija, tri vodoprivredne organizacije, Sveučilištem u Splitu, Fakultetom u Zagrebu i Vojnom tehničkom akademijom u Zagrebu.

Prigodom proslave 60-godišnjice geodetske visokoškolske nastave na Sveučilištu u Zagrebu, koja je doprinijela afirmaciji našeg Fakulteta kao znanstvene i nastavne ustanove, uredio je spomenicu.

Prof. Petković objavio je 27 stručnih i znanstvenih radova u našim i inozemnim časopisima. Objavio je jedna skripta, niz prijevoda i recenzija. Učestvovao je na 12 kongresa, savjetovanja i simpozija u zemlji te na 8 studijskih putovanja i 4 kongresa u inozemstvu. Dopisni je član međunarodne organizacije ICOMOS.

Prof. Veljko Petković odlikovan je medaljom za hrabrost, ordenom zasluga za narod III reda i ordenom rada sa crvenom zastavom. Počasni je i zaslužni član Društva inženjera i tehničara Jugoslavije, Saveza geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije i SR Hrvatske, dobitnik plakete Saveza geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije i SR Hrvatske, dobitnik plakete Saveza geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije za rad na društvenom, naučnom i nastavnom polju, plakete Državnog instituta za rekonstrukciju spomenika mjesta i objekata u Pragu za uspješnu suradnju, plakete Geodetskog fakulteta i Arhitektonskog fakulteta povodom proslava 60. godišnjice ovih fakulteta i plakete Sveučilišta povodom odlaska u mirovinu.

Trideset i jedna generacija diplomiranih inženjera geodezije i kulturne tehnike sjećat će se profesora Veljka Petkovića kao dobrog nastavnika i druga, nastavnici i drugi radnici Fakulteta kao profesora, druga, prijatelja i dekana, koji je uložio mnogo truda i imao mnogo uspjeha u razvoju fakulteta, a posebno Opservatorija Hvar.

Zahvaljujemo prof. Petkoviću na dugogodišnjem samoprijegornom radu i želimo da još dugo godina surađuje sa nama u društveno-političkom, stručnom i znanstvenom radu.

P. Terzić

POVODOM 70. RODENDANA PROFESORA DR. K. RINNERA

Dne 4. 10. 1982. navršila se 70. godišnjica života redovnog profesora Karla Rinnera, direktora Instituta za premjer zemljišta i fotogrametriju Tehničkog univerziteta Graz u susjednoj Austriji. Tom prilikom u brojnim geodetskim časopisima pojavile su se svečane bilješke ili prigodni osvrti na izrazito plodni rad jubilara. I na taj način izražava se ogromno poštovanje koje slavljenih uživa u geodetskim stručnim i znanstvenim krugovima cijelog svijeta.

Istim povodom tiskan je u Grazu i poseban zbornik, u kojem je iz raznih područja geodezije objavljeno čak 39 priloga geodetskih pregalaca, ne samo iz Austrije već i mnogih drugih zemalja. Iz Jugoslavije tu je također uključen jedan rad prof. dr ing. Franje Brauma s Geodetskog fakulteta Zagreb, a sigurno bi bilo ponuđeno više naših priloga da se je ranije znalo za tako lijepu namjeru izdavača.

Publikacija nosi naslov »Geodaesia universalis«, pa se već tako naglašava gotovo nepojmljiva svestranost slavljenika prof. Rinnera. Njegove aktivnosti obuhvaćaju sva područja geodezije (premjer zemljišta, fotogrametrija, marinska geodezija, geodetska astronomija, satelitska geodezija i dr.), a posebno su značajni njegovi stalni naponi u uspostavljanju neophodnih faktičnih osnova za različita geodetska istraživanja (Opservatorij Graz — Lustbühel, mreža plimnih stanica, štajerska test-mreža za triangulaciju/trilateraciju itd.). Također je važno da profesor Rinner nikada nije zapostavio stručni posao (oko 7.000 planova i elaborata, uključujući iskolčenja 8 tunela u Alpama, sve do dužine od 11 km). A preko 200

članaka i publikacija te više izvrsnih udžbenika veliki su trag njegovog znanstveno-istraživačkog i pedagoškog rada.

S puno toga je i nas geodete u Jugoslaviji zadužio ugledni kolega prof. Rinner, iz bliskog Graza, za ovu svečanu noticu, koja se pojavljuje točno poslije 5 godina nakon objavljivanja osvrta na zaista bogatu stručnu, nastavnu djelatnost istog svečara pod naslovom: Uz 65. godišnjicu života prof. K. Rinner-a (Graz), vidi »Geodetski list«, br. 1—3, str. 44—46, Zagreb 1978. Tamo su za naše čitaoce izneseni brojni razlozi zbog čega se slavjenika smatra — ako ne jedinom a onda jamačno izuzetnim — oličenjem »univerzalnog geodete današnjice«. Ipak, ni ovom prilikom nije moguće sasvim istaknuti sve relevantne činjenice za veliki ugled slavjenika, izraženog — uz sve ostalo — sada i dvama počasnim doktoratima, ali i činjenicom da je upravo prof. Rinner jedan od rijetkih redovnih akademika iz geodetske struke u cijelom svijetu.

Stoga neka ovdje bude dopušteno naglasiti da jubilar i u sadašnjoj životnoj dobi rukovodi ili sudjeluje s presudnim udjelom u nekim fascinirajućim istraživačkim poduhvatima. Jedan od njih je uspješna realizacija, u samo zadnjih 4—5 godina, astronomskih određivanja na čak preko 600 geoidnih i dijelom Laplaceovih točaka u svrhu detaljnog izučavanja geoida u susjednoj Austriji. Premda se taj primjer teško može dostići, sigurno je da se i mi u Jugoslaviji trebamo na nj ugledati, pa raduju već neki nagovještaji u tom smislu. Drugi od tih zadivljujućih uspjeha je ostvarenje međunarodnog projekta WEDOC (West East European Doppler Observation Campaign = Zapadno-istočno evropska doplerovska opažачka kampanja), u kojem su konačno prebrodne i granice blokovske podjele, jer su u njemu uzele učešća 16 doplerovskih stanica iz neutralne Austrije i Švicarske, pa iz SR Njemačke, Francuske, Engleske, Holandije, Finske, Grčke i Italije, kao i iz Poljske, DDR, SSSR, Čehoslovačke i Mađarske. Veliki značaj tog projekta dokazuje i namjera da se njegova druga faza pod nazivom WEDOC 2 sprovede već u 1983. godini. I našoj zemlji je preko Opservatorija Graz — Lustbühel kao koordinatora upućen poziv za učestvovanje.

Na ovom mjestu treba istaknuti da je prof. K. Rinner već ranije višekratno izražavao iskrenu želju da u okvirima objektivnih mogućnosti pruži podršku razvoju geodetskih istraživanja u našoj zemlji (kao što to uspješno čini npr. u susjednoj Mađarskoj i drugdje), to tim prije što je on neko vrijeme bio i predsjednik Društva za njegovanje znanstvenih veza štajerskih visokih škola s Jugoslavijom.

Zaslugom prof. Rinnera, uskoro se treba iz Graza dopremiti i ugraditi u zagrebačku Stanicu za opažanje plimnih valova Zemljine kore neophodni instrument-gravimetar sa automatskom registracijom, i to za potrebe zajedničkih istraživanja u sklopu odobrene međunarodne znanstvene suradnje između Geodetskog fakulteta Zagreb i Instituta za premjer zemljišta i fotogrametriju TU Graz. Mogućnosti za proširenje plodonosne susjedske kooperacije postoje sigurno i u drugim područjima geodezije.

Izražavajući iskrenu zahvalnost prof. Karlu Rinneru na iskazanoj kolegijalnoj podršci ova svečana bilješka će se najljepše završiti tvrdnjom da se upućenim iskrenim čestitkama i najboljim željama povodom njegovog 70. rođendana pridružuju i jugoslavenski geodetski stručnjaci, štovaoci njegove izuzetne univerzalnosti, plodonosnog rada i značajnih doprinosa općem napretku geodetske djelatnosti. Od srca želimo da mu njegovo bogato znanje i iskustvo uz veliku energiju i upornost donesu još puno uspjeha i sreće u daljem životu i radu.

K. Čolić

POSTOJANJE I LIKVIDACIJA ARHIVA MAPA ZA DALMACIJU

Danom 1. listopada 1982. god. Arhiv mapa za Dalmaciju i Istru koji se nalazio u Splitu, predan je od strane Geodetske uprave SRH, Historijskom arhivu Split.

Arhiv je bio osnovan prije stotinu godina pri tadašnjem Namjesništvu za Dalmaciju u Zadru. Zadatak mu je bio da preuzima i čuva nove otiske planova prve izmjere, koji su upravo bili nadopunjeni podacima reambulacije iz 1873—79. god. Originalni planovi prve izmjere, koja je bila obavljena u razdoblju 1823—37. god. ostali su i nadalje pohranjeni u arhivu katastarske izmjere u Beču. Pretežan

dio elaborata prve izmjere također su bili predani novoosnovanom arhivu za sve 744 tada formirane katastarske općine. Elaborate su sačinjavali zapisnici razgraničavanja općina, spiskovi parcela u njima su bila izvršena preračunavanja površina prema novom mjerilu. Planovi sjeverne Dalmacije izrađeni u pogrešnom mjerilu 1:2904,17 dok su ostali planovi na području tadašnje Austrije rađeni u mjerilu 1:2880. Bili su predani i tzv. ekonomski opisi za sve katastarske općine, koji za tadašnje prilike sadrže vrlo interesantne geografske, pedološke, saobraćajne podatke, brojno stanje stanovništva aktivnog i pasivnog, muškaraca i žena, po zanimanjima i učešću u privređivanju, a za priobalne općine i podatke o brodovima i ribarstvu. Predani su bili i zapisnici prvih procjena iz četrdesetih godina o prosječnim urodima za pojedine kulture, radi obračunavanja kat. čistog prihoda.

Donošenjem zakona o evidenciji zemljarinskog katastra 1883. godine, postepeno dolazi do osnivanja katastarskih ureda u sjedištima tadašnjih kotarskih poglavarstava, njih je u početku bilo dvanaest, da bi pred prvi svjetski rat taj broj narastao na dvadeset i jedan. Arhiv mapa opskrbljuje te novoosnovane urede planovima i operatima za njihovo funkcioniranje.

To su bili tzv. slijepi planovi, bez brojeva parcela, ali izrađeni na vrlo kvalitetnom papiru boje slonovače. Za neke katastarske općine poljoprivredno manje aktivne i s manje promjena ti su planovi još i danas u upotrebi.

Potkraj prošlog i početkom ovog stoljeća formirane su u Dalmaciji sekcije za novu izmjeru i reambulaciju, pa je tako bila izvršena nova izmjera za 13 i reambulacija za 35 katast. općina. Za sve ove općine izrađeni su novi planovi dijelom u Beču, a dijelom u Budimpešti (tzv. peštanske litografije koje imaju natpise u zelenoj boji i rađene su 1910—13. godine). Svi su ovi planovi sa više kopija bili pohranjeni u ovom arhivu.

Kada je nakon prvog svjetskog rata i odlaska talijanske okupacione vojske iz sjeverne Dalmacije, ona bila prisajedinjena novoj državi S. H. S., povedena je akcija da se svi materijali arhiva prenesu u Split. Pregovori su dugo trajali, da bi konačno 1924. god. bili preuzeti osim Zadra i Lastova i preneseni u Split, gdje su smješteni u prikladne suterenske prostorije. Trebalo je tada osigurati potreban namještaj radi sortiranja, što nije išlo bez poteškoća, jer tadašnja Generalna direkcija katastra u Beogradu nije imala sluha za katastar ovih krajeva, a kamoli za arhiv. Arhiv je ipak bio sreden marljivošću tadašnjeg starijeg geodeta Petra Aduma. Nažalost, u periodu između dva rata, arhiv se nije mnogo obogatilo novim materijalima, jer je za to vrijeme izvršena ograničena reprodukcija dotrajalih planova, a novih izmjera nije bilo.

Nakon oslobođenja, posredstvom Geodetske uprave SR Slovenije, preuzeti su u Beču svi katast. operati i planovi prve izmjere sa sačuvanom dokumentacijom triangulacije posebno elaborat o nastalim greškama signalizacije osnovice, na koju se oslanjala mreža za Dalmaciju, što je sve bilo rađeno u vremenu 1823—29. godine.

Također su u ovom arhivu bili pohranjeni i razni, po istarskim uredima sačuvani arhivski materijali, od kojih su neki — prema informacijama — za područje Rijeke vraćeni tamošnjem uredu.

Svi operati geodetske izmjere od završetka rata na ovamo, kao i dotrajali planovi za koje su izrađeni umnožavanjem novi otisci, pohranjivani su u arhivu, pa je tako i raspoloživi prostor postajao tijesan.

Podaci pohranjeni u Arhivu često su traženi, bilo od raznih ustanova, a posebno sudova, bilo od pojedinaca potrebni im u raznim imovinskim postupcima, pa je tako Arhiv uspješno obavljao dvojak funkciju.

Arhivom su uvijek rukovodili geodetski stručnjaci do pred par godina, kada je posljednji arhivar Stipe Ivanišević napustio tu dužnost odlaskom u mirovinu.

Tako je djelovanje Arhiva u Splitu, u godinama nakon rata, uživalo puno razumjevanje od strane rukovodstva republičke geodetske službe. Međutim, treba kazati kako i u Zagrebu postoji identična arhivska organizacija, koja čuva geodetsku baštinu i prikuplja nove materijale za ostalo područje Republike. To je možda bio razlog, što se posljednjih godina ispitivala mogućnost likvidiranja Arhiva u Splitu, uz prebacivanje materijala iz poslije ratnih godina u Arhiv u Zagrebu. Bila je valjda razlogom okolnost, da bi se time geodetska uprava oslobodila tereta održavanja jednog stručnog i jednog pomoćnog radnog mjesta, te rezijskih troškova i najamnine — koliko mi je poznato — od 250.000 din godišnje.

Stoga je Republička geodetska uprava posljednjih godina tražila i našla kako će se ovog »tereta« osloboditi i tako stogodišnju tradiciju geodetskog arhiva u Dalmaciji likvidirati.

Nije pomoglo ni nastojanje Zavoda za izmjeru u Splitu, koji je po riječima direktora bio spreman da participira u troškovima održavanja Arhiva, kako bi ga zadržao u nadležnosti geodetske službe.

Stariji kolege koji su imali veze sa Arhivom i ponekada se njegovim materijalima služili, žale zbog ovakvog rješenja. Ali, opravdano očekujemo i želimo da materijali koji i nadalje ostaju u Splitu, a među njima i oni prvi, čije postojanje upravo ulazi u 150. godišnjicu organizirane geodetske djelatnosti u Dalmaciji, budu sada javnosti dostupniji, nego što su bili u posljednje vrijeme.

Osvrćući se na ovaj slučaj, želja mi je i namjera — u koliko ovo Geodetski list objavi — da se sačuva spomen stogodišnjeg djelovanja geodetskog arhiva Dalmacije.

B. Ungarov

NOVE POMORSKE KARTE HIDROGRAFSKOG INSTITUTA RM — SPLIT

Upravo u vrijeme kad se navršilo 60 godina postojanja i plodnog rada jugoslavenske hidrografske službe (Hidrografski ured osnovan u Tivtu 1922. godine) Hidrografski institut Ratne mornarice u Splitu izradio je i publicirao dvije nove pomorske karte. To su navigacijske karte 1 : 300 000 broj 300—34 Barletta—Dubrovnik i broj 300—35 Bari—Ulcinj, četvrta i peta po redu iz serije od sedam planiranih i projektiranih navigacijskih kursnih karata 1 : 300 000 Jadranskoga i Jonskog mora. Prve tri iz ove serije već su prije izrađene i publicirane, a preostale dvije su u fazi izrade. Projekte su izradili kartografi u suradnji s iskusnim navigatorima.

Kao navigacijsko pomagalo namijenjeno plovidbi, konstruirane su u Mercatorovoj kartografskoj projekciji koja se neprikosnoveno primjenjuje u konstruiranju pomorskih karata u cijelom svijetu bez obzira na negativno pisanje o njoj prof. dra Arnoa Petersa koje nije znanstveno osnovano. Računanje projekcije izvedeno je kompjuterom Hewlett Packard 3080 A po podacima Besselova rotacionog elipsoida. Konstrukciona širina karte broj 300—34 je 42°10' Nord, korisni format 927,2 × 629,3 mm, a karte broj 300—35 je 41°10' Nord, korisni format 937,0 × 623,1 mm. Geografska je mreža izvučena na svakih 30 minuta po geografskoj dužini i širini. Svaka karta za sebe čini navigacijsku cjelinu. Iz praktičnih se razloga djelomično preklapaju, čime je pomorcima olakšan prijelaz s jedne karte na drugu u toku plovidbe.

Mjerilo 1 : 300 000 je najkrupnije i najpogodnije da se na jednom listu prikaže akvatorij obuhvativši i dijelove istočne i zapadne obale Jadrana. Sa pet publiciranih karata iz ove serije kartografirano je cijelo Jadransko more.

Ovim dvjema novopubliciranim kartama obuhvaćeni su Palagruški prag, Južno-jadranska kotlina, Otrantska vrata i dijelovi kopna jugoslavenske i talijanske obale.

Sadržajno su oblikovane po najnovijim podacima hidrografskog premjera i na temelju najboljih jugoslavenskih i stranih kartografskih izvornika. S posebnom je pažnjom predstavljena obalna crta a morski prostor je prikazan izobatama (5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 i 1000 metara) i brojnim odabranim dubinama. Naučno se pristupilo kartiranju podataka hidrografskih istraživanja dna otvorenog Jadrana. Studiozno su proučeni stari morfometrijski i morfografski podaci, odbačeni su nepouzdati ili netočni podaci i eliminirana nesuglasja. Oslanjajući se na rezultate najnovijih domaćih i stranih istraživanja Jadrana, krtirani su samo sigurni i provjereni podaci o dnu Jadrana. U Južnojadranskoj kotlini je upisana najveća dubina Jadrana 1233 metra, a na Palagruškom pragu su kartirane zanimljive podmorske uzvisine koje su otkrivene u novije vrijeme pa na prijašnjim kartama nisu bile kartirane.

Priobalni morski pojas do 20 metara dubine obojen je svjetloplavom bojom. Reljefni oblici kopna predstavljeni su izohipsama za ekvidistanciji 100 metara, a istaknute točke su kotirane. Prikazana su naseljena mjesta koja su povezana kopnenim komunikacijama. Kopno je obojeno žutom bojom.

Originali su izrađeni suvremenim postupkom upotrebljavajući moderne instrumente i materijale.

Sadržajno su veoma pregledne, što je rezultat dobro izvedene kartografske generalizacije, pravilnog izbora tipova i veličine slova, racionalnog rasporeda geografskih naziva i uspjelog kolornog oformljenja.

Tiražno su štampane u 5000 primjeraka ofset strojem u pet sandardnih boja (crvena, svjetloplava, žuta, ljubičasta i smeđa) na tzv. »specijalnom papiru za pomorske karte« (karton 200 g/m²) domaće proizvodnje.

F. Racetin